

**Andreea TABACU**

# **DREPT PROCESUAL CIVIL**

*Ediția a VII-a,  
revăzută și adăugită*

**Universul Juridic**  
București  
-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2010, 2011, 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

**S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

**S.C. Universul Juridic S.R.L.**

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI  
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA  
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL  
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**

**TABACU, ANDREEA**

**Drept procesual civil** / Andreea Tabacu. - Ed. a 7-a, rev.  
și adăug.. - București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-962-6

347(498)(075.8)

**REDACȚIE:** tel./fax: **021.314.93.13**  
tel.: **0732.320.666**  
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

**DEPARTAMENTUL** tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**  
**DISTRIBUȚIE:** fax: **021.314.93.16**  
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

**www.universuljuridic.ro**

**COMENZI ON-LINE,**

**CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

## ABREVIERI

|              |                                       |
|--------------|---------------------------------------|
| art.         | = articol                             |
| alin.        | = alineat                             |
| B. Of.       | = Buletinul Oficial al României       |
| BNR          | = Banca Națională a României          |
| Cap.         | = Capital                             |
| C. com.      | = Codul comercial                     |
| CD           | = Culegere de decizii ale TS          |
| CEE          | = Comunitatea Economică Europeană     |
| CE           | = Comunitatea Europeană               |
| CJ           | = Revista „Curierul Judiciar”         |
| C. pr. fisc. | = Codul de procedură fiscală          |
| CSJ          | = Curtea Supremă de Justiție          |
| C. civ.      | = Codul civil                         |
| C. pr. civ.  | = Codul de procedură civilă           |
| C. pen.      | = Codul penal                         |
| C. pr. pen.  | = Codul de procedură penală           |
| C. mun.      | = Codul muncii                        |
| Dec.         | = Decizia                             |
| CC           | = Curtea Constituțională              |
| Ed.          | = Editura                             |
| ed.          | = ediția                              |
| Hot.         | = Hotărâre                            |
| H.G.         | = Hotărârea Guvernului                |
| ÎCCJ         | = Înalta Curte de Casație și Justiție |
| JN           | = Revista „Justiția Nouă”             |
| lit.         | = litera                              |
| MJ           | = Ministerul Justiției                |
| M. Of.       | = Monitorul Oficial al României       |
| NCPC         | = Noul Cod de Procedură Civilă        |
| NCC          | = Noul Cod Civil                      |
| O.U.G.       | = Ordonanța de urgență a Guvernului   |
| O.G.         | = Ordonanța Guvernului                |
| PR           | = Revista „Pandectele Române”         |
| RRD          | = Revista Română de Drept             |
| RRDP         | = Revista Română de Drept Privat      |
| RRDJ         | = Revista Română de Jurisprudență     |
| sec.         | = secțiune                            |
| SDR          | = Revista Studii de Drept Românesc    |
| TB           | = Tribunalul București                |
| TS           | = Fostul Tribunal Suprem              |
| UE           | = Uniunea Europeană                   |

# CAPITOLUL I

## INTRODUCERE ÎN DREPTUL PROCESUAL CIVIL CA RAMURĂ DE DREPT

### Secțiunea I

#### *Noțiuni generale despre dreptul procesual civil*

#### §1. NOȚIUNEA DREPTULUI PROCESUAL CIVIL

##### **1. Noțiuni generale**

Pacea socială este determinată și organizată de norma juridică. Norma substanțială sau materială și norma procesuală se completează formând cadrul juridic general pentru buna desfășurare a relațiilor sociale.

Ce este dreptul civil fără dreptul procesual civil? Un ansamblu de norme menit să disciplineze relațiile sociale, prin oferirea unui model de conduită, care rămâne neîmplinit uneori din cauze dependente de voința subiecților de drept.

Dreptul civil nu are eficiență fără ***dreptul procesual civil***, în cazurile în care subiectele de drept nu respectă dispozițiile sale reglementare. Faptul instituirii și cunoașterii dreptului nu trebuie să conducă imediat la concluzia că acesta va fi întocmai respectat<sup>1</sup>. În lumea raporturilor private, omul „greșește” involuntar sau dimpotrivă, are atitudini conforme sau contrare dreptului, după cum consideră că i se realizează propriul interes. Respectul normei se poate datora: fie convingerii subiecților de drept că norma le este potrivită și avantajoasă, fie temerii insuflată de aplicarea sancțiunii. Așadar, încălcarea normei de drept substanțial poate avea drept cauză, de o parte credința destinatarului normei constând în inutilitatea acesteia sau în in Justiția pe care i-o produce respectarea acesteia, iar de altă parte înlăturarea subiectivă a temerii pentru sancțiunea de aplicat.

Dreptul subiectiv civil este definit ca posibilitatea titularului de a avea o anumită conduită, de a pretinde o conduită corespunzătoare subiectului pasiv, constând în „a da”, „a face” sau „a nu face”, iar în caz de nevoie de a apela la forța coercitivă a statului<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> În filosofia dreptului au fost exprimate opinii din care rezultă contrariul. Astfel, Hegel arată în lucrarea *Principiile filosofiei dreptului*, Editura Academiei, București, 1969, p. 241 – „prin faptul că dreptul se instituie și că el este cunoscut, se înlătură tot accidentalul simțirii, al opiniei subiective, forma răzbunării, a milei, a egoismului și numai astfel își dobândește dreptul determinația sa adevărată și ajunge la cinstea ce i se cuvine”.

<sup>2</sup> Pentru definițiile doctrinare importante ale dreptului subiectiv civil a se vedea O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*, ed. a VII-a, Ed. Rosetti, București, 2005, p. 67; E. Chelaru, *Drept civil. Partea generală*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 57; Gh. Beleiu, *Drept civil român, Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Casa de editură și presă Șansa – S.R.L., București, 1994, p. 73-74, G. Boroș, *Drept civil. Teoria generală*, Ed. All, București, 1997, p. 56.

Când titularul nu-și poate exercita dreptul absolut în toate prerogativele sale, deoarece un terț îl împiedică să o facă, sau când titularul dreptului relativ nu-și poate realiza creanța pentru că subiectul pasiv abordează o conduită contrară dreptului, trebuie să existe un remediu, o soluție care să ducă la realizarea conținutului raportului juridic<sup>1</sup> respectiv. În această situație, în raport cu conținutul definiției anterioare, se poate susține că titularul dreptului subiectiv civil se află în „caz” (stare) de nevoie, astfel că are deschis apelul la forța coercitivă a statului. Acest aspect a fost relevat plastic în literatura de specialitate prin utilizarea noțiunilor metaforice de „ordine de pace” și „ordine de război” arătându-se că, atunci când „ordinea de pace” este afectată de atitudinea contrară dreptului subiectiv, ea devine o „ordine de război”<sup>2</sup>, impunându-se apelul la forța coercitivă prin aplicarea normei procesuale.

S-a arătat în doctrină că „dreptul procesual reprezintă cealaltă față a dreptului material” (civil), constituind aspectul său sancționator<sup>3</sup>. De altă parte și dreptul procesual ar fi de neconceput fără existența unui drept material pe care să-l apere și să-l valorifice<sup>4</sup>.

Dat fiind raportul între dreptul substanțial și dreptul procesual, devine importantă determinarea conținutului acestuia din urmă, deoarece posibilitatea de a apela la forța statală pentru asigurarea protecției dreptului subiectiv nu înțelege numai obținerea unei hotărâri judecătorești, ci și punerea acesteia în aplicare. Atât timp cât încălcarea dreptului subiectiv se produce ca urmare a faptului că autorul încălcării nu se teme de sancțiunea care poate interveni, este cert că după obținerea unui act jurisdicțional care să-l oblige la conduita corectă sau să-l sancționeze, atitudinea sa poate fi pe mai departe determinată de simpla sa voință, astfel că se impune organizarea unui ansamblu de norme care să asigure și executarea hotărârilor obținute, tot prin intermediul forței publice, statale.

Așadar, dreptul procesual civil cuprinde normele juridice care reglementează organizarea și desfășurarea activității de soluționare a pricinilor referitoare la drepturi subiective civile și la situațiile juridice ocrotite de lege, precum și la executarea silită a titlurilor executorii.

Literatura de specialitate a prezentat de-a lungul timpului o serie de definiții<sup>5</sup> ale dreptului procesual civil ca ramură de drept, însă dintre acestea o reținem pe aceea oferită de profesorul Viorel Mihai Ciobanu<sup>6</sup>, conform căreia *dreptul procesual civil reprezintă ansamblul normelor juridice care reglementează modul de judecată de către instanțele*

---

<sup>1</sup> Pentru analiza situației și prezentarea mai multor soluții în funcție de care se ajunge pe rând la concluzia că există sau nu raport între titularul dreptului real și toate celelalte persoane a se vedea O. Ungureanu, *op. cit.*, p. 69. Se susține că raportul se naște numai după încălcarea sau nesocotirea dreptului subiectiv absolut.

<sup>2</sup> Noțiunile care relevă în mod concludent relația dreptului substanțial cu cel procesual se regăsesc în I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Europa Nova, București, p. 9.

<sup>3</sup> I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil. Teoria generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 39.

<sup>4</sup> V.M. Ciobanu, *Drept procesual civil*, vol. I, București, 1986, p. 11.

<sup>5</sup> I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 4; G. Boroi, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. All, București, 1996, p. 6. I. Stoenescu, S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 36; E. Herovanu, *Principiile procedurii judiciare*, vol. I, București, 1932, p. 5 și urm.; I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a II-a, Ed. All Beck, București, 2002, p. 13; F. Măgurean, *Drept procesual civil*, ed. a VII-a, Ed. All Beck, București, 2004, p. 7; L. Dănila, C. Roșu, *Drept procesual civil*, ed. a IV-a, Ed. All Beck, București, 2004, p. 1; M. Tăbărcă, *Drept procesual civil*, vol. I, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 9.

<sup>6</sup> V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, Ed. Național, București, 1997, p. 158.

judecătorești a pricinilor privitoare la drepturi civile ori la interese legitime care se pot realiza numai pe calea justiției, precum și modul de executare silită a hotărârilor judecătorești sau a altor titluri executorii.

Definiția aduce în discuție câteva noțiuni care trebuie analizate; astfel, pricinile fac referire la **drepturi civile** (subiective – n.n.), ori la interese legitime (situații juridicește ocrotite). Noțiunea de drepturi civile cuprinde nu numai drepturile subiective civile consacrate de normele de drept civil, ci și pe cele recunoscute de dreptul muncii, de dreptul transporturilor, de dreptul proprietății intelectuale etc. **Interesul legitim** definește situația socială care nu se poate realiza decât pe calea justiției; deși ea nu are o reglementare substanțială pentru a fi considerată drept subiectiv se aseamănă foarte mult cu acesta, bazându-se uneori chiar pe aparență: posesia ca stare de fapt, interese nesusținute de un drept subiectiv (în procedura necontencioasă), sau dreptul nu este încă exigibil (art. 110 C. pr. civ.), încuviințarea unor situații noi (adopția) etc. Totodată definiția menționează pe lângă hotărârile judecătorești și **alte titluri executorii**, înțelegând astfel și actele autentice întocmite de notarii publici (Legea nr. 36/1995), titlurile de creanță în materie fiscală – Codul de procedură fiscală – O.G. nr. 92/003 republicată), procesele verbale de contravenție – O.G. nr. 2/2001, contractele de credit, inclusiv contractele de garanție reală sau personală, încheiate de o instituție de credit – art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului<sup>1</sup>, declarația vamală, cambia, biletul la ordin și cec-ul – Legea nr. 58 și Legea nr. 59 din 1934 etc.

## 2. Noțiunea de procedură civilă

Noțiunea „drept procesual civil” o include pe cea de „**procedură civilă**”, deși frecvent cele două sintagme sunt utilizate în același sens, fiind confundate. Nu este însă o greșeală, în mod tradițional prin procedură civilă fiind înțelese numai regulile de desfășurare a procesului civil. S-ar putea afirma astfel că procedura civilă înțelege *două sensuri: unul restrâns*, privind procedura civilă propriu-zisă, cuprinzând o parte importantă a dreptului procesual civil, reglementând modul de desfășurare a procesului civil, pe parcursul celor două faze – judecata și executarea silită și *un sens larg* în care se includ atât conținutul procedurii propriu-zise, cât și regulile de organizare judecătorească, de competență și cele privind acțiunea civilă.

Din rațiuni teoretice și pentru o bună organizare și structurare a materiei reținem că dreptul procesual civil include procedura propriu-zisă, normele de competență și de organizare judecătorească (jurisdicția) și normele reglementând acțiunea civilă. Este necesar ca mai întâi să se analizeze aspecte de organizare judecătorească și acțiunea civilă, care leagă dreptul substanțial de dreptul procesual și realizează trecerea de la jurisdicție (organizare judecătorească și competență) la procedura civilă propriu-zisă (jurisdicție – acțiune civilă – procedură), iar ulterior procedura propriu-zisă.

Etimologic **jurisdicția** provine din latinescul *jurisdictio*<sup>2</sup>, compus din „juris” – drept și „dicto” – rostire, exprimare, constând în dreptul magistratului de a supraveghea îndeplinirea formelor proprii jurisațiunilor prin care părțile își valorificau pretențiile<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> Publicată în M. Of. nr. 1027 din data de 27 decembrie 2006.

<sup>2</sup> E. Molcuț, *Drept roman*, Casa de Editură și Presă Șansa SRL, București, 1994, p. 64.

<sup>3</sup> F. Ștef, *Dicționar de expresii juridice latine*, Ed. Oscar Print, București, 1995, p. 119.

În materie, noțiunea interesează pe de o parte în sensul său de putere, competență de a judeca, iar pe de altă parte în sensul de ansamblu al organelor care au competență de a judeca pricini de aceeași categorie (pe criteriul vertical – material – sau pe criteriul orizontal – teritorial)<sup>1</sup>. Astfel, jurisdicția cuprinde organizarea judecătorească, dar și competența instanțelor judecătorești și a altor organe cu activitate jurisdicțională.

Lămurirea sensului acestei noțiuni se impune numai din rațiuni practice, deoarece aceasta se încadrează așa cum am arătat în dreptul procesul civil, ca ramură distinctă de drept, fără a se considera și recunoaște apariția unui drept judiciar independent<sup>2</sup>.

## §2. DREPTUL PROCESUAL CIVIL – RAMURĂ DE DREPT AUTONOMĂ

### 3. Rolul dreptului procesual civil

Autonomia dreptului procesual civil, ca ramura de drept, nu mai poate fi contestată<sup>3</sup> deși ea nu se poate încadra perfect nici în dreptul public, nici în cel privat, luând în considerare o privire dihotomică asupra dreptului.

Iată câteva argumente care susțin independența dreptului procesual civil: obiectul de reglementare specific – care nu se poate cuprinde în nicio ramură de drept substanțial (organizarea și desfășurarea procesului, competența, acțiunea civilă etc.); principiile desfășurării procesului civil distincte de principiile dreptului civil; caracterul normelor de drept procesual, în mare parte imperative, distincte așadar, de caracterul normelor de drept material (civil); sancțiunile specifice, precum și efectele acestora (decăderea procesuală).

Independența nu exclude, ci dimpotrivă implică interdependența cu alte ramuri de drept, mai ales că fără procedură „tăișul” – dreptul substanțial ar rămâne fără „mâner” – inutil<sup>4</sup>.

Aceasta relevă *rolul sancționator* al dreptului procesual civil, destinat să asigure respectarea altor dispoziții normative, făcând parte din alte ramuri de drept<sup>5</sup>.

În materie procesuală părțile și judecătorul nu pot să urmeze orice conduită dorită, procedura impunând reguli ce trebuie respectate, câmpul voinței părților fiind mult limitat de dispoziții imperative, ceea ce denotă caracterul normativ, obligatoriu al dreptului procesual civil<sup>6</sup>, care întărește aspectul său sancționator. De asemenea, în legătură cu acest

<sup>1</sup> I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a II-a, Ed. All Beck, București, 2002, p. 3 și 4.

<sup>2</sup> S-a susținut și constituirea unui drept judiciar compus din toate normele de organizare judecătorească și de competență, comun pentru toate ramurile de drept procesual, însă acest punct de vedere a fost abandonat în timp, urmare a specificității relațiilor reglementate de fiecare drept procesual în parte, aspect care împiedică reunirea normelor sub aceeași copertă. În acest sens, a se vedea I. Ceterchi, M. Luburici, *Teoria generală a statului și dreptului*, vol. II, Universitatea București, 1977, p. 334.

<sup>3</sup> S-a susținut o perioadă că toate drepturile procesuale: civil, penal, administrativ, fiscal etc. se includ în ramura dreptului procesual, comună pentru toate acestea și că fiecare în parte sunt doar aspecte concrete ale acestei ramuri foarte cuprinzătoare. – T. Pop, *Drept procesual penal*, vol. I, Cluj Napoca, 1946, p. 31 și urm.

<sup>4</sup> Această metaforă a fost utilizată în materia dreptului penal în raport cu dreptul procesual penal, dar ea se suprapune perfect și în situația dată. N. Volonciu, *Tratat de procedură penală*, vol. I, ed. a III-a, Ed. Paideia, București, 1996, p. 31 despre Mommsen, *Droit penal des romains*, traduit par J. Duquesne, Paris, 1907, vol. I, p. XIV.

<sup>5</sup> Pentru detalii, a se vedea E. Herovanu citat în V.M. Ciobanu, vol. I, *op. cit.*, p. 159.

<sup>6</sup> Caracterul reglementar prezentat astfel de prof. univ. dr. V.M. Ciobanu după E. Herovanu în *op. cit.*, vol. I, p. 159.

rol, și ca o dimensiune a caracterului normativ al dreptului procesul civil, stă formalismul acestuia, măsură necesară pentru disciplinarea conduitelor particulare, toți fiind obligați să acționeze în același mod, cu respectarea acelorași exigențe de formă, pentru protejarea în final a prevederilor dreptului material. Nu trebuie confundată formalitatea cerută de dreptul procesual cu forma dreptului procesul. Acest ultim aspect relevă conținutul noțiunii de izvor al dreptului, pe când formalitatea este conținută în izvorul dreptului procesual, impunându-se cu obligativitate, pentru a limita și a disciplina libertățile individuale.

Dreptul procesual civil îndeplinește și *rolul de drept comun* pentru toate celelalte ramuri de drept procesual, care protejează drepturi substanțiale aparținând fie dreptului privat, fie dreptului public. În măsura în care acestea au o reglementare proprie, se va aplica aceasta din urmă (dreptul procesual penal), iar dacă legea respectivă *lato sensu* tace, se va apela la normele procesuale civile<sup>1</sup>. De asemenea, aplicarea dreptului procesual civil se va realiza și în cadrul acelor ramuri de drept, în care există dispoziții procedurale speciale, însă acestea nu sunt suficiente pentru asigurarea protecției dreptului substanțial respectiv. În concluzie, rolul de drept comun al dreptului procesual implică atât aplicarea sa acolo unde nu există nicio prevedere procesuală, cât și completarea normelor de procedură existente, dar insuficiente.

Astfel, majoritatea reglementărilor în alte materii decât dreptul civil conțin dispoziții de trimitere la procedura civilă, cum sunt: art. 2 alin. 3 din O.G. nr. 92/2003<sup>2</sup> privind Codul de procedură fiscală<sup>3</sup>, art. 28 din Legea nr. 554/2004<sup>4</sup> a contenciosului administrativ, art. 149 și art. 156 din Legea nr. 85/2006<sup>5</sup> privind procedura insolvenței, art. 275 C. mun. (Legea nr. 53 din 24 ianuarie 2003) etc.

NCPC reglementează însă calitatea de drept comun a dreptului procesual civil, în primul rând prin art. 2 NCPC intitulat „Aplicabilitatea generală a Codului de procedură civilă”. Acesta arată că dispozițiile codului constituie procedura de drept comun în materie civilă, iar prin *materie civilă* (din punct de vedere procedural) se înțelege orice raport de drept privat și de drept public, cu excepția celor supuse legii penale, dacă prin lege nu se dispune altfel.

Coroborat cu aceasta art. 1 NCC – Obiectul Codului civil – arată că *dispozițiile codului reglementează raporturile patrimoniale și pe cele nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil*, viziunea monistă a legiuitorului simplificând și interpretarea asupra întinderii aplicării legii, Codul civil și procedura civilă, implicit, urmând să se aplice tuturor raporturilor juridice private, în sensul art. 1 și 3, inclusiv *raporturilor dintre profesioniști*<sup>6</sup>, precum și *raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil. Ca atare, raporturile juridice private, civile personal nepatrimoniale (existența și identificarea*

---

<sup>1</sup> Se susține și că aplicarea procedurii civile trebuie făcută numai dacă respectiva ramură de drept, care nu are dispoziții procedurale, aparține dreptului privat, fără a se arăta ce se întâmplă în cazul procedurii administrative (ținând de dreptul public) – O. Ungureanu, *op. cit.*, p. 29.

<sup>2</sup> Cu distincții față de fostul art. 64 din O.G. nr. 61/2002 privind colectarea creanțelor bugetare.

<sup>3</sup> Republicare în M. Of. nr. 560 din 24 iunie 2004.

<sup>4</sup> Și legea anterioară prevedea această trimitere – art. 18 din Legea nr. 29/1990.

<sup>5</sup> Publicată în M. Of. nr. 359 din 21 aprilie 2006.

<sup>6</sup> **Profesioniști** sunt toți cei care exploatează o întreprindere.

**Exploatarea unei întreprinderi** este exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu ca scop obținerea de profit.

*persoanei, drepturi de proprietate intelectuală), de familie, comerciale, de dreptul muncii, transporturi, vor fi supuse Codului de procedură civilă, în lipsa unei reglementări speciale.*

De asemenea, aplicarea dreptului procesual civil se va realiza și în cadrul acelor raporturi juridice, devenite litigioase, aparținând unor ramuri de drept în care există dispoziții procedurale speciale (ÎCCJ, Secția I civilă, decizia nr. 8591 din 6 decembrie 2011), însă acestea nu sunt suficiente pentru asigurarea protecției dreptului substanțial respectiv, cum este dreptul administrativ. În reglementarea franceză, într-adevăr distinctă, se regăsește un Cod de procedură administrativă, care se aplică distinct de procedura civilă (Ordonanța nr. 2000/387 și Decretele nr. 2000/388 și nr. 2000/389, față de NCPC francez din 1975 cu modificări, intitulat Cod de procedură civilă, din anul 2007, Rouquette, *Petit traité du proces administratif*, 2010, p. 13; Guinchard, Ferrand, Chainais, *Procédure civile*, 2009, p. 4).

În România, Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ se completează cu normele Codului de procedură civilă, acolo unde nu dispune, art. 2 NCPC arătând expres că se aplică *în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare*.

Similar, O.G. nr. 92/2003, privind Codul de procedură fiscală, trimite în completare la Codul de procedură civilă, raporturile la care se referă, de drept fiscal, ținând în mod cert de dreptul public, dar încadrându-se în ipoteza art. 2 NCPC.

În concluzie rolul de drept comun al dreptului procesual presupune atât aplicarea sa acolo unde nu există nicio prevedere procesuală, cât și completarea normelor de procedură existente, dar insuficiente.

#### **4. Raportul dreptului procesual civil cu alte ramuri ale dreptului**

##### **4.1. Dreptul procesual civil și dreptul civil**

Principala și cea mai importantă legătură ce trebuie stabilită este dată de raportul procedurii cu **dreptul civil** substanțial. Așa cum am arătat utilitatea fiecăreia dintre aceste ramuri se concretizează prin intermediul celeilalte, nefiind de conceput drept material fără drept procesual și reciproc.

Pentru a exprima cu suficientă raportul între cele două ramuri de drept profesorul V. M. Ciobanu arăta că legătura dintre ele „dă expresie corelației dintre conținut și formă”<sup>1</sup>.

##### **4.2. Dreptul procesual civil și alte ramuri de drept privat**

Dreptul procesual civil completează **celelalte ramuri de drept privat** în măsura în care procedura reglementată în aceste ramuri nu este îndestulătoare pentru soluționarea posibilelor litigii. Raportul în cauză se poate analiza din același punct de vedere ca și raportul dintre dreptul civil și cel procesual civil.

##### **4.3. Dreptul procesual civil și alte ramuri de drept procesual**

Dreptul procesual civil este ramură de drept comun pentru orice procedură aparținând **dreptului public**, astfel încât el va asigura prevederile necesare sau completarea celor existente în orice ramură de drept procesual. Dacă un cod de **procedură admi-**

---

<sup>1</sup> V.M. Ciobanu, vol. I, *op. cit.*, p. 160.

**nistrativă** este pretins de multă vreme de specialiști, până la realizarea acestui deziderat procedura civilă va asigura pe mai departe completarea lacunelor.

În aceeași măsură și **procedura penală** apelează la procedura civilă, atunci când în discuție este executarea unor dispoziții privind despăgubiri civile pronunțate în hotărâri penale (art. 446 C. pr. pen.). Importanța distincției între cele două proceduri este determinată de situația în care una și aceeași faptă constituie un delict civil, dar se încadrează și în sfera infracțiunii. Principii esențiale în materie substanțială, cum sunt repararea integrală a prejudiciului, dar și *non bis in eadem*, fac dificilă alegerea între parcurgerea uneia dintre cele două proceduri, astfel că s-a impus instituirea unor reguli care să soluționeze eventualul conflict între acestea (*electa una via non datur recursus ad alteram*)<sup>1</sup>, față și de slăbiciunea individului, care cel puțin din punct de vedere financiar, preferă procedura penală.

Alegerea sau excluderea aplicării uneia sau alteia dintre proceduri, se justifică din diferențele existente între acestea. Astfel, dacă ambele proceduri apără drepturi subiective consacrate de norme materiale, totuși deosebirile sunt esențiale: la nivelul principiilor celor două ramuri de drept dreptul procesual penal se caracterizează de regulă prin oficialitate, iar dreptul procesual civil prin disponibilitate; în materia organelor care participă la judecată, procesul penal se desfășoară numai în prezența procurorului, care are rol de acuzator, pe când procesul civil este numai prin excepție desfășurat cu participarea procurorului; procesul penal cuprinde de regulă<sup>2</sup> trei faze – urmărirea penală, judecata și executarea în timp ce procesul civil se desfășoară în general în două faze<sup>3</sup> lipsindu-i urmărirea; opozabilitatea hotărârii penale este diferită de cea a hotărârii civile, prima caracterizându-se prin opozabilitate *erga omnes*, iar cea de-a doua producând efecte numai între părți; autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale față de cea civilă, este exprimată prin adagiul „penalul ține loc civilului”<sup>4</sup>.

**Procedura fiscală** va fi în aceeași măsură completată cu dispozițiile procesuale civile, dacă în procesul de aplicare a legii se ajunge la situația lipsei de reglementare, deoarece procedura civilă conține principiile generale, iar legea trebuie interpretată pentru a produce efecte, și pentru a nu produce asemenea consecințe – *lex interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat*.

Totodată în măsură în care este posibil se va apela și la argumentul de analogie, urmărindu-se însă respectarea dispozițiilor speciale care nu pot fi extinse prin analogie<sup>5</sup> – *ubi eadem est ratio ibi eadem lex esse debet*.

#### 4.4. Dreptul procesual civil și dreptul internațional privat<sup>6</sup>

Dreptul internațional privat cuprinde reguli privind determinarea instanțelor competente, a formei și a modului de soluționare a litigiilor ivite în raporturi juridice cu

---

<sup>1</sup> Pentru o analiză detaliată a acestei situații a se vedea C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, ed. a III-a, Ed. All Beck, București, 2000, p. 125 și urm.

<sup>2</sup> Pentru situațiile prevăzute de art. 279 alin. 1 C. pr. pen., în care procesul penal se desfășoară fără urmărire, a se vedea N. Volonciu, *op. cit.*, vol. II, p. 111 și urm.

<sup>3</sup> Sunt avute în vedere cazurile de excepție când procesul civil nu se poate desfășura decât după o procedură prealabilă, cum este cazul în materie funciară (Legea nr. 18/1991), în contencios administrativ (Legea nr. 554/2004), în materie electorală (Legea nr. 67/2004 a alegerilor publice locale) etc.

<sup>4</sup> V.M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 162.

<sup>5</sup> Enumerările limitative, textele care cuprind excepții etc.

<sup>6</sup> Pentru definirea dreptului internațional privat ca ramură de drept, a se vedea O. Ungureanu, C. Juguștru, *Manual de drept internațional privat*, Ed. Rosetti, București, 2001, p. 19.